

Ortaokul Öğrencilerinin Afet Bilgisinin ve Farkındalığının Değerlendirilmesi

Bayram ÜSTÜNKAYA bayram_ustunkaya@outlook.com
Milli Eğitim Bakanlığı

Etem YEŞİLYURT etemyesilyurt@gmail.com
Atatürk Üniversitesi

Öz:

Doğal afetler, insan yaşamını, toplum düzenini ve çevresel dengeyi doğrudan etkileyen öngörülemezlikleri ve yıkıcı etkileriyle bireylerin ve toplumların güvenliğini tehdit eden olgulardır. Deprem, sel, heyelan, çığ, orman yangını, kuraklık ve fırtına gibi afet türleri, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de sıkça yaşanmaktadır. Bu durum, afet ve afet eğitimi ön plana çıkarmaktadır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı afet ve afet eğitimiyle ilişkili olan bir öğretim programıdır. Bu araştırma ortaokul öğrencilerinin afet bilgisinin ve farkındalığının değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Nicel araştırma yaklaşımı çerçevesinde yürütülen bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Antalya ili Kumluca ilçesinde yer alan farklı beş ortaokulda öğrenim gören 511 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Afet Farkındalık ve Bilgi Düzeyi Anketi veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde frekans, yüzde ve genel başarı belirleme teknikleri ile ki-kare testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda ortaokul öğrencilerinin afet bilgisinin ve farkındalığının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin afet bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Ancak sınıf düzeyi değişkenine göre deprem, yangın, fırtına ve hortum, çığ, nükleer patlama/kimyasal sızıntı afet türlerine ilişkin öğrencilerin afet bilgi düzeyi arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Doğal afetler, Kazanım, Sosyal bilgiler ders kitapları, Sosyal bilgiler öğretim programı.

Üstünkaya, B., & Yeşilyurt, E. (2025). Ortaokul öğrencilerinin afet bilgisinin ve farkındalığının değerlendirilmesi. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 9(2), 188-212. <https://doi.org/10.38015/sbyy.1760563>

Submission Date:	07.08.2025
Acceptance Date:	07.11.2025
Publication Date:	30.12.2025

Abstract:

Natural disasters directly affect human life, social order, and environmental balance. Disasters threaten the safety of individuals and communities with their destructive effects. Disasters such as earthquakes, floods, landslides, avalanches, fires, droughts, and storms are common occurrences both around the world and in Turkey. The Social Studies Curriculum is a curriculum related to disasters and disaster education. This study was conducted to evaluate middle school students' knowledge and awareness of disasters. A descriptive survey model was used to implement this research, which was based on a quantitative research approach. The sample group for the study consists of 511 middle school students attending five different middle schools in the Kumluca region of Antalya province during the 2024-2025 academic year. Awareness and Knowledge Level Questionnaire was used as a data collection instrument. Frequency, percentage, overall success determination, and chi-square tests were used in the analysis of the data. At the end of the study, it was determined that middle school students' knowledge and awareness of disasters was at a moderate level. There was no significant difference in students' disaster knowledge levels in terms of gender. However, according to the grade level variable, a significant difference was determined between students' levels of knowledge regarding earthquakes, fires, storms and tornadoes, avalanches, nuclear explosions/chemical spills.

Keywords: Natural disasters, Learning outcomes, Social studies textbooks, Social studies curriculum.

GİRİŞ

Doğal afetlerin, bireysel ve toplumsal düzeyde oluşturduğu yıkıcı etkilerin yanı sıra bu tür olaylara karşı hazırlıklı olmanın ve afet bilinci geliştirmenin önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Afetler karşısında bireylerin sergilediği davranışların niteliği büyük oranda önceden edinilmiş bilgi, beceri ve tutumlara bağlıdır. Bu nedenle özellikle çocukluk ve ergenlik döneminde verilen afet eğitimi toplumun uzun vadeli afet direncini oluşturmada ve afet sürecinin temel belirleyicisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Sapsağlam, 2019). Türkiye aktif fay hatları, iklim değişikliği ve düzensiz kentleşme gibi etkenlerden ötürü yüksek afet riski taşıyan ülkeler arasında yer almaktadır (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı [AFAD], 2023). Bu nedenle afetlere karşı bireysel ve toplumsal düzeyde bilinç geliştirmek, yalnızca can ve mal kaybını önlemekle kalmaz, aynı zamanda afet sonrası toparlanma sürecinin daha sağlıklı yürütülmesini sağlar. Doğa olayları, dünya genelinde insan yaşamı üzerinde önemli etkiler meydana getirmektedir. Bu tür olaylar, bireylerin yaşam düzenini derinden sarstığında, “doğa kaynaklı afet” ya da diğer adıyla doğal afetler olarak tanımlanmaktadır. Birleşmiş Milletler (akt: Yılmaz, 2022) doğal afetleri; can ve mal kayıplarına yol açan, toplumun sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik işleyişini bozan ve yerel imkânlarla kontrol altına alınamayan doğa olayları biçiminde tanımlamaktadır. Yıllar içerisinde doğal afetlerin neden olduğu can kaybı sayısı değişiklik göstermekle birlikte, son on yılın ortalamaları dikkate alındığında her yıl yaklaşık 45.000 insanın bu olaylar sonucunda hayatını kaybettiği görülmektedir (Ritchie vd., 2022).

Doğal afetler, insan etkisinden bağımsız olarak ortaya çıkan ve büyük çoğunlukla önceden önlem alınamayacak kadar kısa sürede gelişen olaylardır. Aniden gerçekleşen afetlerin yanı sıra; oluşum süreci uzun zamana yayılan ve toplum üzerinde ekonomik, çevresel ve sosyal etkiler yaratan erozyon ile küresel ısınma gibi durumlar da doğal afet kategorisinde değerlendirilmektedir (Özgen vd., 2011). Literatürde afetler çeşitli şekillerde sınıflandırılmıştır. Farklı türleri olan afetler kişi veya kurumlar tarafından genellikle kaynağına göre sınıflandırılmaktadır. AFAD (2025) tarafından yapılan sınıflandırma Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Kaynağına göre afetler

Yavaş gelişen doğal afetler	Ani gelişen doğal afetler	İnsan kaynaklı afetler
Şiddetli soğuklar	Deprem	Nükleer, biyolojik, kimyasal kazalar
Kuraklık	Fırtınalar, hortumlar	Taşımacılık kazaları
Kıtlık	Sel, su taşkınları	Endüstriyel kazalar
	Toprak kaymaları, kaya düşmesi	Aşırı kalabalıktan meydana gelen kazalar
	Yanardağ patlamaları	Göçmenler ve yerlerinden edilenler
	Yangınlar	

Türkiye’de yer şekillerinin oldukça engebeli olması ve iklim çeşitliliği gibi faktörler özellikle deprem başta olmak üzere sel, çığ ve heyelan gibi çeşitli doğal afetlerin meydana gelmesine zemin hazırlamaktadır (AFAD, 2018). Küresel ölçekte bakıldığında, insanlar neredeyse her gün çevresel ve meteorolojik etmenler nedeniyle doğal afetlerle karşı karşıya kalmaktadır. Teknolojik ilerlemeler sayesinde bu afetlerin yeri ve zamanı kısmen öngörülebilse de tam olarak ne zaman ve nerede gerçekleşecekleri kesin olarak bilinmemektedir. Bu olaylar, yalnızca fiziksel zararlara değil, aynı zamanda bulaşıcı hastalıkların yayılmasına, eğitim süreçlerinin aksamasına ve toplumsal güvenliğin zedelenmesine de yol açabilmektedir. Dahası, barınma, beslenme ve giyinme gibi temel ihtiyaçları da olumsuz etkileyerek, yaşam kalitesini ciddi biçimde düşürmektedir (Soydan & Alpaslan, 2014).

Afetlerin meydana gelmesini önlemek mümkün olmasa da bu olayların yol açtığı zararları azaltmak için yapılacak en önemli çalışmaların başında afet bilinci eğitimi gelmektedir. Özellikle erken yaşta verilen afet eğitimi, bireylerde risk farkındalığı, hazırlıklı olma becerisi ve doğru tepki verme alışkanlıkları kazandırarak hem kendilerini hem de çevrelerini koruyabilmelerini sağlar (UNDRR, 2021). Bu bağlamda eğitim kurumlarının afet eğitiminde oynadığı rol yadsınamaz bir öneme sahiptir. Eğitimin, bir doğa olayının afete dönüşmesini ya da sıradan bir doğa olayı olarak kalmasını belirlemede etkili olan insan davranışlarını şekillendirme gücü, öğretim programlarını ve ders içeriklerini son derece önemli hale getirmektedir. UNESCO Raporu’nda (2024) da belirtildiği gibi afet eğitimi, sürdürülebilir toplumların temel direklerinden biridir ve bu konuda yapılacak her kapsamlı değerlendirme ülke çapındaki stratejilere katkı sağlamaktadır. Bu durumda, doğal afetlerin ilkökul düzeyinde Hayat Bilgisi, ortaokul düzeyinde Sosyal Bilgiler, lise düzeyinde ise Coğrafya derslerinde ayrı başlıklar altında ele alınması gerektiği, bu derslerin ve öğretim programlarının aynı zamanda afet eğitimi konusunda da önemli bir sorumluluk üstlendiği söylenebilir (Başbüyük & Pala, 2023; Kopuz vd., 2024; Meydan, 2023). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP), Sosyal Bilgiler Ders Kitapları (SBDK) ve Sosyal Bilgiler dersi; öğrencilerin afet öncesine, sırasına ve sonrasına yönelik gerekli hazırlıkları yapmasını, yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgulamasını, afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini açıklamasını kazanım olarak ele almaktadır (MEB, 2023). Nitekim afet ve afet eğitimi, içerik düzenleme yaklaşımı bakımından sarmal programlama yaklaşımına uygun olarak üst sınıflara doğru kapsamı genişleyerek ortaokul öğretim kademesinde 5., 6. ve 7. sınıf düzeyindeki derslerde konu olarak yer almakta ve işlenmektedir.

Görüldüğü üzere SBDÖP, SBDK ve Sosyal Bilgiler dersi başta olmak üzere birçok öğretim programı ve ders öğrencilere afet bilgisi ve farkındalığı kazandırmayı amaçlamaktadır. Ancak ders kitaplarında yer alan afet temalı etkinliklerin öğrencilerin yaş düzeyine uygunluğu, öğretmenler tarafından nasıl uygulandığı ve bu içeriklerin öğrenciye hangi düzeyde kazandırıldığı üzerine sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır (Çelik & Gündoğdu, 2022; Değirmenci vd., 2019). Alan yazınında afet eğitimi üzerine yapılan bazı çalışmalar (Bulut, 2023; Gezer & Aksu, 2022), genellikle belirli bir afet türü (deprem, sel vb.) ya da yalnızca

öğretmen görüşleri üzerine odaklanmaktadır. Genel olarak afet konusu dikkate alındığında SBDÖP'yi ve SBDK'yi doğal afetler bağlamında inceleyen pek çok çalışmanın yapıldığı görülmektedir (Bartın Savran & Çetin, 2024; Birinci Konur vd., 2023; Gürbüz & Karadeniz, 2021; Karaca, 2022; Kotan, 2024; Öcal vd., 2016; Turan & Kartal, 2012). Alan yazınında benzer veya örtüşen amaçla yapılan birkaç çalışma (Kara, 2018; Taşkın, 2020) yer alsa da çalışma sayısının yeterli olmadığı söylenebilir. SBDK'deyle ilgili olan ancak alan yazınında yer alan diğer çalışmalardan (Açıl vd., 2020; Evirgen vd., 2020; Yıldırım vd., 2020) farklı olarak bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin afet bilgi ve farkındalık düzeyi değerlendirilmektedir. Ortaokul öğretim kademesindeki öğrencilerin afet bilgi ve farkındalık düzeyinin tespit edildiği bu çalışmanın sonuçları SBDÖP ve SBDK'ler başta olmak üzere konunun kazanım ve içerik olarak yer aldığı birçok dersin program geliştirme çalışmalarına, öğretmenlere, öğrencilere ve eğitimin diğer paydaşlarına katkı sunması umulmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının ve Sosyal Bilgiler ders kitaplarının afet konu ve kazanımları bağlamında ortaokul öğrencilerinin afet bilgisinin ve farkındalığının değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Bu genel amaca ilişkin olarak aşağıda sorulara yanıt aranmıştır:

1. Ortaokul öğrencilerinin afet risk ve psikolojik etkisi algı düzeyi nedir?
2. Ortaokul öğrencilerinin afet sürecinde yapılması gereken davranışlara yönelik bilgi ve farkındalık düzeyi nedir?
3. Ortaokul öğrencilerinin afet bilgi düzeyi nedir?
4. Cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkeni göre ortaokul öğrencilerinin afet bilgi düzeyi arasında anlamlı bir fark var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Nicel araştırma yaklaşımı çerçevesinde yürütülen bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Mevcut durumu olduğu haliyle ele almak, herhangi bir etki/manipülasyon olmadan durumu anlamak ve görmek olarak tanımlanan tarama araştırmaları geçmişte ya da günümüzde var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlamaktadır (Karasar, 2012). Bu tür araştırmalarda bir evrenin görüşünü, davranışını, tutumunu vb. tespit etmek ve açıklamak bir örneklem grubundan bilgi toplanması gerekmektedir (Creswell, 2017). Bu araştırmada SBDÖP ve SBDK'nin afet konu ve kazanımları bağlamında ortaokul öğrencilerinin afet bilgisi ve farkındalığı değerlendirilmektedir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Antalya ili Kumluca ilçesinde ortaokul kademesinde öğrenim gören 4742 öğrenci oluşturmaktadır. Afet ve afet eğitiminin ortaokul öğretim kademesinde SBDÖP ve SBDK'de kazanım ve içerik olarak yer alması, ortaokul öğrencilerinin çalışma evreni olarak belirlenmesine etki etmiştir. Tarama araştırmalarında evrendeki tüm bireylere ulaşmanın zorluğundan dolayı evreni temsil eden örneklem belirlemek gerekmektedir (Tanrıoğen, 2009). Bu araştırmada amaçlı örnekleme türlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme esas alınmıştır. Amaçlı örneklemede, araştırmanın amacına uygun olarak bilgi açısından geniş bir kapsama sahip olan durumların seçilmesi ve bu durumların detaylı olarak araştırılması temel alınmaktadır (Büyüköztürk, 2012). Kolay ulaşılabilir durum örneklemede araştırmacı, ulaşmanın kolay olduğu bir durumu belirlemekte ve seçmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2016). Belirlenen bu örneklem

doğrultusunda çalışmanın örneklemini 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Antalya ili Kumluca ilçesinde yer alan farklı beş ortaokulda öğrenim gören 511 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Balcı'ya (2011) göre evren büyüklüğü 5000 olan bir çalışmanın %5 tolerans gösterilebilir hata oranında örneklem büyüklüğünün en az 356 olması gerekmektedir. Bu bağlamda örneklem grubunda yer alan katılımcı sayısı bu araştırmanın alt amaçlarına ilişkin yapılan istatistiksel işlemler için yeterlidir. Örneklem grubunda yer alan katılımcıların demografik özellikleri Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Örneklem grubunun demografik özellikleri

		f	%
Cinsiyet	Kız	240	47,0
	Erkek	271	53,0
Yaş	10	52	10,2
	11	119	23,3
	12	172	33,7
	13 ve üstü	168	32,9
Sınıf	5. sınıf	119	23,3
	6. sınıf	145	28,4
	7. sınıf	146	28,6
	8. sınıf	101	19,8
Toplam		511	100

Veri Toplama Aracı

Veriler, Kara (2018) tarafından geliştirilen Afet Farkındalık ve Bilgi Düzeyi Anketi kullanılarak elde edilmiştir. Bu anket içinde hem afet farkındalığını belirlemeyi hem de afet konusunda bilgi düzeyini ölçmeyi amaçlayan farklı boyutlar (faktörler) bulunmaktadır. Ankette afet risk ve psikolojik etki algısı, afet esnasında yapılması gereken davranışlar ile afet bilgisi üzerine maddeler ve sorular yer almaktadır. Bu anket SBDÖP ve SBDK'nin afet konu ve kazanımları bağlamında ortaokul öğrencilerinin afet bilgisini ve farkındalığını ölçme ve değerlendirmeye uygun niteliktedir. Afet Bilgi Düzeyine İlişkin faktör 23 sorudan yedi alt faktörden (sel, taşkın; deprem; yangın; fırtına ve hortum; heyelan ve yer kayması; çığ; nükleer patlama / kimyasal sızıntı) oluşmaktadır. Bu 23 sorunun (maddenin) ayırt edicilik düzeyleri ise ,56-.,30 arasında, güçlük düzeyleri ,40 ile ,79 arasında, alt faktörlerin iç tutarlıkları Cronbach Alpha (α) değerleri ,66-.,72 arasında değişmektedir. Bu çalışmanın verilerinin analizi sonucundaysa bilgi düzeyi anketinin genelinin iç tutarlıkları Cronbach Alpha (α) değeri ,752 olarak tespit edilmiştir. Bu değerler ilgili anketin güvenilir olduğunu göstermektedir. Nitekim iç tutarlılık güvenilirliğinin göstergesi olan Cronbach Alpha değerinin ,60-.,80 aralığında bir değerde olmasının anketin güvenilir olduğunu göstermektedir (Kayış, 2006).

Verilerin Analizi

Veriler, nicel veri analiz tekniklerinden yararlanılarak ve SPSS 27 analiz programı kullanılarak analiz edilmiştir. Tavşancıl'ın (2006) da ifade ettiği gibi, eşit aralıklı ölçeklerden elde edilen verilerin analiz edilmesinde frekans, yüzde ve genel başarı belirleme teknikleri ile gözlenen-beklenen frekanslar arasındaki farkın istatistik olarak anlamlılığına dayanan ki-kare testi (Güngör & Bulut, 2008) kullanılabilir. Bu çalışmanın birinci ve ikinci alt amacına ilişkin olarak ankette yer alan maddeler doğru-yanlış yani iki seçenekli bir yapıda veya bazı maddelerin genel durumu tespit etmeye uygun olması nedeniyle elde edilen veriler frekans ve yüzde teknikleriyle analiz edilmiştir. Çalışmanın üçüncü alt amacı katılımcıların afet bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik olduğu ve bilgi sorularına verilen cevaplar doğru-yanlış şeklinde kodlandığı için

anketin bu bölümünden elde edilen veriler genel başarı ağırlığıyla hesaplanmıştır. İki değişkenli (örn. kadın-erkek) katılımcı gruptan elde edilen verilerin frekans ve yüzde olarak hesaplandığı durumlarda bu iki değişken arasında anlamlı fark ki-kare testi ile belirlendiği için araştırmamızın son alt amacına ilişkin veriler ki-kare testi kullanılarak analiz edilmiştir.

Etik Kurul İzin Bilgisi

Bu araştırma, Akdeniz Üniversitesinin Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 19/12/2024 tarihli 536 sayılı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.

BULGULAR

Bu bölümde bulgular araştırmamızın alt amaçları ve bu amaçların sırası dikkate alınarak verilmiştir.

Afet Risk ve Psikolojik Etkisi Algı Düzeyine İlişkin Bulgular

Katılımcıların afetin risk algısı ve afetin oluşturduğu psikolojik etki algısı düzeyine ilişkin bulgular Tablo 3'te ve Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 3. Afet risk algısı

		f	%
Daha önce afetler konusunda eğitim alma	Evet	298	58,3
	Hayır	213	41,7
Eğitimin nerede ve kim tarafından verildiği	Hayır	213	41,7
	Okul içi	279	54,6
	Okul dışı	19	3,7
Afetler hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünme	Evet	194	38,0
	Hayır	56	11,0
	Emin değilim	261	51,1
Afetlerin zararlarını azaltma konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünme	Evet	219	42,9
	Hayır	86	16,8
	Emin değilim	206	40,3
Afet anında ne yapmak gerektiği konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olduğunuzu düşünme	Evet	289	56,6
	Hayır	49	9,6
	Emin değilim	173	33,9
Öğrencilerin afetler hakkında bilinçlendirilmesi afetlerin sebep olacağı can ve mal kayıplarının azalmasında etkili olabileceğini düşünme	Evet	331	64,8
	Hayır	60	11,7
	Emin değilim	120	23,5
Afet çantası hazırlamayı ve bulundurmamayı olası bir afetin vereceği zarardan korunma açısından faydalı bulma	Evet	421	82,4
	Hayır	26	5,1
	Emin değilim	64	12,5
Afetlerle ilgili eğitim almak isteme	Evet	351	68,7
	Hayır	70	13,7
	Emin değilim	90	17,6

Tablo 3'te görüldüğü üzere risk algısı sorularına verilen yanıtların frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Buna göre öğrencilerin %58,3'ü daha önce afetler konusunda eğitim almışken, %41,7'si daha önce afet eğitimi almamıştır. Öğrencilerin %54,6'sı okul içi ve %3,7'si okul dışında afet eğitimi almıştır. Öğrencilerin %38'i afetler hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünürken, %11'i yeterli bilgiye sahip olmadığını ve %51,1'i bu konuda bilgi düzeyinden

emin olmadığını düşünmektedir. Öğrencilerin %42,9'u afetlerin zararlarını azaltma konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünürken, %16,8'i yeterli bilgiye sahip olmadığını ve %40,3'ü bu konuda emin olmadığını düşünmektedir. Öğrencilerin %56,6'sı afet anında ne yapmak gerektiği konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olduğunu düşünürken, %9,6'sı yeterli bilgiye sahip olmadığını ve %33,9'u bu konuda emin olmadığını düşünmektedir. Öğrencilerin %64,8'i afetler hakkında bilinçlendirilmesi afetlerin sebep olacağı can ve mal kayıplarının azalmasında etkili olabileceğini düşünürken, %11,7'si etkili olmayacağını ve %23,5'i bu konuda emin olmadığını düşünmektedir. Öğrencilerin %82,4'ü afet çantası hazırlamayı ve bulundurmamayı olası bir afetin vereceği zarardan korunma açısından faydalı bulurken, %5,1'i faydalı bulmamakta ve %12,5'i bu konuda emin olmadığını düşünmektedir. Öğrencilerin %68,7'si afetlerle ilgili eğitim almak isterken, %13,7'si eğitim almak istememektedir ve %17,6'sı ise eğitim alma konusunda emin değildir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin afet konusunda bilgi düzeylerinden emin olmadıkları fark edilmiştir. Bunun nedeni ise okullarda afetler hakkında öğrencilere yeterince bilgi verilmemesinden veya doğal afetler esnasında yapılması gereken davranışların öğretilmesine yönelik tatbikatlar yapılmamasından kaynaklanıyor olabilir. Tablo 4'te ise katılımcıların yanıtlarına göre etkileme olasılığı en yüksek afet türlerin frekans ve yüzde dağılımları yer almaktadır.

Tablo 4. Afet psikolojik etki algısı

		f	%
Afet olaylarını duyduğunda ya da afetler aklına geldiğinde üzüntü veya korku hissetme	Evet	408	79,8
	Hayır	47	9,2
	Emin değilim	56	11,0
Afetlerle ilgili konuşulduğunda ailedeki bireylerin üzüldüğünü hissetme	Evet	320	62,6
	Hayır	62	12,1
	Emin değilim	129	25,2
Herhangi bir afet tehlikesi yaşandığında, bu afetin oluşturması beklenen psikolojik etkileriyle (korku, üzüntü, depresyon vb.) mücadele edebilme	Evet	262	51,3
	Hayır	79	15,5
	Emin değilim	170	33,3

Öğrencilerin %79,8'i afet olaylarını duyduğunda ya da afetler aklına geldiğinde üzüntü veya korku hissederken, %9,2'i ise üzüntü veya korku hissetmemektedir. Öğrencilerin %62,6'sı afetlerle ilgili konuşulduğunda ailedeki bireylerin üzüldüğünü hissederken, %12,1'inin üzülmeyi hissetmemektedir. Öğrencilerin %51,3'ü herhangi bir afet tehlikesi yaşandığında, bu afetin oluşturması beklenen psikolojik etkileriyle (korku, üzüntü, depresyon vb.) mücadele edebilirken, %15,5'i ise mücadele edememektedir. 2018 SBDÖP kapsamında 5. Sınıf düzeyinde "Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular.", "Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar." ve "Doğal afetlere yönelik gerekli hazırlıkları yapar." kazanımları yer almaktadır. Bu kazanımlar doğrultusunda öğrencilerin yaşadıkları çevrede karşılaşma olasılığı olan doğal afetlere öncelik verilir ve deprem çantası hazırlığı konusuna değinilir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun afet çantası hazırlama ve bulundurmanın olası bir afetin vereceği zarardan korunma açısından faydalı bulması, deprem çantası konusunda etkili bir biçimde eğitim aldığını göstermektedir.

Afet Sürecinde Yapılması Gereken Davranışlara Yönelik Bilgi ve Farkındalık Düzeyine İlişkin Bulgular

Katılımcıların afet sürecinde yapılması gereken davranışlara yönelik bilgi ve farkındalık düzeyine ilişkin bulgular, afet türleri dikkate alınarak aşağıda ayrı ayrı ele alınmaktadır.

Tablo 5. Sel, taşkın esnasında yapılması gerekenler

		f	%
Hemen dışarı çıkıp suya bakarım.	Hayır	437	85,5
	Evet	74	14,5
İçeride kalır ve yetkililerden haber gelene kadar içeride beklerim.*	Hayır	269	52,6
	Evet	242	47,4
Uyarılar için TV ve radyoyu dinlerim.*	Hayır	362	70,8
	Evet	149	29,2
Sel seviyesinden daha yüksek bir yere çıkıp beklerim. *	Hayır	159	31,1
	Evet	352	68,9

* ile gösterilenler doğru cevaplardır.

Tablo 5'te görüldüğü üzere katılımcı yanıtlarına göre sel, taşkın esnasında hayatta kalabilmek için yapılması gerekenlerin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Buna göre sel ve taşkın esnasında öğrencilerin %14,5'i hemen dışarı çıkıp suya bakarım, %47,4'ü içeride kalır ve yetkililerden haber gelene kadar içeride beklerim, %29,2'si uyarılar için TV ve radyoyu dinlerim ve %68,9'u sel seviyesinden daha yüksek bir yere çıkıp beklerim yanıtını vermiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun sel ve taşkın esnasında doğru davranışlar gösterdiği, yani öğrencilerin sel ve taşkın esnasında yapılması gerekenler konusunda yeterli bilgiye sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 6. Deprem esnasında yapılması gerekenler

		f	%
Sarsıntı başlayınca hemen dışarı koşarım.	Hayır	421	82,4
	Evet	90	17,6
Güvenli bir alanda Çök-Kapan-Tutun pozisyonuna geçerim. *	Hayır	111	21,7
	Evet	400	78,3
Evde emniyetli ve güvenli bir alanda kendimi koruma altına alırım. *	Hayır	238	46,6
	Evet	273	53,4
Olduğum yerde kalırım ve sarsıntının bitmesini beklerim.	Hayır	405	79,3
	Evet	106	20,7

* ile gösterilenler doğru cevaplardır.

Tablo 6'da görüldüğü üzere katılımcı yanıtlarına göre deprem esnasında hayatta kalabilmek için yapılması gerekenlerin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Buna göre deprem esnasında öğrencilerin %17,6'sı sarsıntı başlayınca hemen dışarı koşarım, %78,3'ü güvenli bir alanda çök-kapan-tutun pozisyonuna geçerim, %53,4'ü evde emniyetli ve güvenli bir alanda kendimi koruma altına alırım ve %20,7'si olduğum yerde kalırım ve sarsıntının bitmesini beklerim yanıtını vermiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun deprem esnasında doğru davranışlar gösterdiği, yani öğrencilerin deprem esnasında yapılması gerekenler konusunda yeterli bilgiye sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Yangın esnasında yapılması gerekenler

		f	%
En kısa yoldan binayı terk ederim.*	Hayır	169	33,1
	Evet	342	66,9
Binanın en yüksek yerine çıkarım.	Hayır	465	91,0
	Evet	46	9,0
Bulduğum odadaki kapıları kapatırım ve mümkünse kapı altlarını nemli bir bezle kapatırım. *	Hayır	330	64,6
	Evet	181	35,4
Bütün kapı ve pencereleri açarım.	Hayır	344	67,3
	Evet	167	32,7

* ile gösterilenler doğru cevaplardır.

Tablo 7’de görüldüğü üzere katılımcı yanıtlarına göre yangın esnasında hayatta kalabilmek için yapılması gerekenlerin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Buna göre yangın esnasında öğrencilerin %66,9’u en kısa yoldan binayı terk ederim, %9’u binanın en yüksek yerine çıkarım, %35,4’ü bulunduğum odadaki kapıları kapatırım ve mümkünse kapı altlarını nemli bir bezle kapatırım ve %32,7’si bütün kapı ve pencereleri açarım yanıtını vermiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun yangın esnasında doğru davranışlar gösterdiği, yani öğrencilerin yangın esnasında yapılması gerekenler konusunda yeterli bilgiye sahip olduğu değerlendirilebilir.

Tablo 8. Fırtına ve hortum esnasında yapılması gerekenler

		f	%
Hiçbir şey yapmadan fırtınanın bitmesini beklerim.	Hayır	359	70,3
	Evet	152	29,7
En kısa yoldan dışarı çıkmaya çalışırım.	Hayır	459	89,8
	Evet	52	10,2
Bütün pencereleri kapatırım.	Hayır	224	43,8
	Evet	287	56,2
Binanın içinde kalırım. *	Hayır	234	45,8
	Evet	277	54,2
Rüzgârın estiği yönün tersinde kalan, rüzgârdan korunaklı bir pencereyi açarım. *	Hayır	378	74,0
	Evet	133	26,0

* ile gösterilenler doğru cevaplardır.

Tablo 8’de görüldüğü üzere katılımcı yanıtlarına göre fırtına ve hortum esnasında hayatta kalabilmek için yapılması gerekenlerin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Buna göre fırtına ve hortum esnasında öğrencilerin %29,7’si hiçbir şey yapmadan fırtınanın bitmesini beklerim, %10,2’si en kısa yoldan dışarı çıkmaya çalışırım, %54,2’si binanın içinde kalırım ve %26’sı rüzgârın estiği yönün tersinde kalan, rüzgârdan korunaklı bir pencereyi açarım yanıtını vermiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun fırtına ve hortum esnasında doğru davranışlar gösterdiği, öğrencilerin fırtına ve hortum esnasında yapılması gerekenlere ilişkin kısmen yeterli bilgiye sahip olduğu analizi yapılabilir.

Tablo 9. Heyelan, yer kayması esnasında yapılması gerekenler

		f	%
Hemen dışarı çıkarım, mümkün olduğunca yukarı doğru koşarım.*	Hayır	403	78,9
	Evet	108	21,1
Hemen dışarı çıkarım, mümkün olduğunca aşağı doğru koşarım.	Hayır	394	77,1
	Evet	117	22,9
Yetkililerden haber gelene kadar beklerim ve evden ayrılmam.	Hayır	270	52,8
	Evet	241	47,2
İçerde kalırım ve sağlam eşyaların yanında Çök-Kapan-Tutun pozisyonunu alırım. *	Hayır	350	68,5
	Evet	161	31,5

* ile gösterilenler doğru cevaplardır.

Tablo 9’da görüldüğü üzere katılımcı yanıtlarına göre heyelan esnasında hayatta kalabilmek için yapılması gerekenlerin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Buna göre heyelan, yer kayması esnasında öğrencilerin %21,1’i hemen dışarı çıkarım, mümkün olduğunca yukarı doğru koşarım, %22,9’u hemen dışarı çıkarım, mümkün olduğunca aşağı doğru koşarım, %47,2’si yetkililerden haber gelene kadar beklerim ve evden ayrılmam ve %31,5’i içerde kalırım ve sağlam eşyaların yanında çök-kapan-tutun pozisyonunu alırım yanıtını vermiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun heyelan ve yer kayması esnasında yanlış davranışlar gösterdiği, yani öğrencilerin heyelan ve yer kayması esnasında yapılması gerekenler konusunda yetersiz bilgiye sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 10. Çığ esnasında yapılması gerekenler

		f	%
Sabit kaya, ağaç gibi bir yere tutunmaya çalışırım.*	Hayır	222	43,4
	Evet	289	56,6
Çığ akarken ağzımı kapatmaya çalışırım.	Hayır	353	69,1
	Evet	158	30,9
Akış esnasında mümkün olduğunca ayakta kalmaya çalışırım.	Hayır	352	68,9
	Evet	159	31,1
Akış esnasında yüzme hareketi yaparak akan karın üstünde kalmaya çalışırım.*	Hayır	387	75,7
	Evet	124	24,3

* ile gösterilenler doğru cevaplardır.

Tablo 10’da görüldüğü üzere katılımcı yanıtlarına göre çığ esnasında hayatta kalabilmek için yapılması gerekenlerin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Buna göre çığ esnasında öğrencilerin %56,6’sı sabit kaya, ağaç gibi bir yere tutunmaya çalışırım, %30,9’u çığ akarken ağzımı kapatmaya çalışırım, %31,1’i akış esnasında mümkün olduğunca ayakta kalmaya çalışırım ve %24,3’ü akış esnasında yüzme hareketi yaparak akan karın üstünde kalmaya çalışırım yanıtını vermiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun çığ esnasında doğru davranışlar gösterdiği, yani öğrencilerin çığ esnasında yapılması gerekenler konusunda yeterli bilgiye sahip olduğu değerlendirilebilir.

Tablo 11. Nükleer patlama esnasında yapılması gerekenler

		f	%
Sızıntının olduğu yere bakarım sonra kendimi korurum.	Hayır	359	70,3
	Evet	152	29,7
Kimyasal madde ile karşılaşsam hemen imha ederim.	Hayır	402	78,7
	Evet	109	21,3
Bulduğum ortamda varsa nemli havlu ile burnumu kapatırım.*	Hayır	229	44,8
	Evet	282	55,2
Yetkililerden haber gelene kadar bulunduğum yerde uygun bir şekilde beklerim. *	Hayır	282	55,2
	Evet	229	44,8

* ile gösterilenler doğru cevaplardır.

Tablo 11’de görüldüğü üzere katılımcı yanıtlarına göre nükleer patlama esnasında hayatta kalabilmek için yapılması gerekenlerin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Buna göre nükleer patlama esnasında öğrencilerin %29,7’si sızıntının olduğu yere bakarım sonra kendimi korurum, %21,3’ü kimyasal madde ile karşılaşsam hemen imha ederim, %55,2’si bulunduğum ortamda varsa nemli havlu ile burnumu kapatırım ve %44,8’i yetkililerden haber gelene kadar bulunduğum yerde uygun bir şekilde beklerim yanıtını vermiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun nükleer patlama esnasında doğru davranışlar gösterdiği, yani öğrencilerin nükleer patlama esnasında yapılması gerekenler konusunda yeterli bilgiye sahip olduğu yorumu yapılabilir.

Afet Bilgi Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu kısmında katılımcıların afet bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik Afet Bilgi Testi uygulanmış ve öğrencilerin genel başarı ağırlığı hesaplanmıştır. Örneklem grubunda yer alan öğrencilerin afet bilgi düzeyine ilişkin bulguları Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 12. Katılımcıların madde bazında afet bilgi düzeyine ilişkin bulgular

		f	%	Genel başarı ağırlığı
Madde 1	Yanlış	225	44,0	2,440
	Doğru	286	56,0	
Madde 2	Yanlış	263	51,5	2,116
	Doğru	248	48,5	
Madde 3	Yanlış	128	25,0	3,267
	Doğru	383	75,0	
Madde 4	Yanlış	260	50,9	2,141
	Doğru	251	49,1	
Madde 5	Yanlış	240	47,0	2,311
	Doğru	271	53,0	
Madde 6	Yanlış	232	45,4	2,380
	Doğru	279	54,6	
Madde 7	Yanlış	272	53,2	2,039
	Doğru	239	46,8	
Madde 8	Yanlış	269	52,6	2,064
	Doğru	242	47,4	
Madde 9	Yanlış	332	65,0	1,527
	Doğru	179	35,0	
Madde 10	Yanlış	253	49,5	2,201
	Doğru	258	50,5	
Madde 11	Yanlış	379	74,2	1,126
	Doğru	132	25,8	

Madde 12	Yanlış	311	60,9	1,706
	Doğru	200	39,1	
Madde 13	Yanlış	307	60,1	1,740
	Doğru	204	39,9	
Madde 14	Yanlış	301	58,9	1,791
	Doğru	210	41,1	
Madde 15	Yanlış	242	47,4	2,295
	Doğru	269	52,6	
Madde 16	Yanlış	269	52,6	2,064
	Doğru	242	47,4	
Madde 17	Yanlış	185	36,2	2,781
	Doğru	326	63,8	
Madde 18	Yanlış	262	51,3	2,124
	Doğru	249	48,7	
Madde 19	Yanlış	265	51,9	2,099
	Doğru	246	48,1	
Madde 20	Yanlış	350	68,5	1,373
	Doğru	161	31,5	
Madde 21	Yanlış	330	64,6	1,544
	Doğru	181	35,4	
Madde 22	Yanlış	218	42,7	2,499
	Doğru	293	57,3	
Madde 23	Yanlış	246	48,1	2,261
	Doğru	265	51,9	
Genel toplam başarı puanı				45,79

Tablo 12’de öğrencilerin afet bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik yapılan afet bilgi düzeyi testi sonuçlarına göre her soruya verilen doğru ve yanlış yanıt sayılarının frekans ve yüzde dağılımları yer verilmiştir. Afet bilgi düzeyi testinde en yüksek puan üçüncü (3,267) soruda alınırken ikinci sırada yüksek puan alınan on yedinci (2,781) soru ve üçüncü sırada yüksek puan alınan yirmi ikinci (2,499) soru olmuştur. Bu sorular incelendiğinde 3. sorunun “Sel ve su baskınlarını önlemek için aşağıdaki çalışmalardan hangisi yapılmaz?”, 17. sorunun “Aynı şiddetteki bir depremin aşağıdaki ülkelerin hangisinde daha az can ve mal kaybına neden olması beklenir?” ve 22. sorunun “Aşağıdaki doğa afetlerinden hangisinin oluşması daha uzun sürer?” olduğu görülmüştür. Bu soruların doğru yanıtları ise sırasıyla “Dere yataklarına ev yapmak”, “Japonya” ve “Kuraklık” şeklindedir. Öğrencilerin en fazla yanlış yaptıkları soru ise 20. soru (1,373) olmuştur. Yirminci sorunun “Son yıllarda sık sık sel ve taşkın olayları meydana gelmektedir. Bu durum üzerinde aşağıdakilerden hangisinin etkili olduğu söylenemez?” olduğu ve sorunun doğru yanıtının ise “Yer şekillerinin engebeli olması” olduğu belirlenmiştir. Bu durumda öğrencilerin bu soruda daha fazla zorlandıkları saptanmıştır. Bunun nedeni ise öğrencilerin sel ve taşkın konusunda yerleşme yeri, bitki örtüsü ve yer şekilleri bağlamında öğrendikleri bilgilerin eksik olmasından kaynaklanıyor olabilir. Öğrencilerin afet bilgi düzeyi genel toplam puanının 45,79 olduğu hesaplanmıştır. Yani öğrencilerin %50,56’sının afet konusunda başarılı oldukları belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin afet bilgi düzeylerinin yüksek olmadığı söylenilebilir. Bunun nedeninin ise öğrencilerin afetler konusunda yeterli eğitim alamadıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 13. Afet türüne göre katılımcıların afet bilgi düzeyine ilişkin bulgular

		f	%	Genel başarı ağırlığı
Deprem	Yanlış	2116	51,8	16,82
	Doğru	1972	48,2	
	Başarı puanı	8x100/23=34,7		
Heyelan	Yanlış	1041	50,9	8,56
	Doğru	1003	49,1	
	Başarı puanı	4x100/23=17,4		
Sel	Yanlış	741	48,3	6,76
	Doğru	792	51,7	
	Başarı puanı	3x100/23=13		
Erozyon	Yanlış	862	56,2	5,72
	Doğru	671	43,8	
	Başarı puanı	3x100/23=13		
Çığ	Yanlış	618	60,5	3,45
	Doğru	404	39,5	
	Başarı puanı	2x100/23=8,7		
Genel afet soruları	Yanlış	761	49,6	6,59
	Doğru	772	50,4	
	Başarı puanı	3x100/23=13		
Genel başarı durumu				47,89

Tablo 13'te öğrencilerin afet bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik yapılan afet bilgi düzeyi testinde yer alan deprem, heyelan, sel, erozyon, çığ ve genel afet sorularına verdikleri yanıtların sonuçlarına göre her soruya verilen doğru ve yanlış yanıt sayılarının frekans, yüzde ve genel başarı ağırlığına yer verilmiştir.

Afet bilgi düzeyi başarı ağırlığı hesaplanırken, testten alınan toplam puan 100 olarak kabul edilmiş (tüm öğrencilerin testte yer alan bütün sorulara doğru cevap verdiği varsayıldığında) ve her sorunun puan değeri 4,359 olarak bulunmuştur. Her bir sorunun 4,359 puan üzerinden ağırlığı da testteki ilgili soruda doğru yanıtlayanların sayısının tüm örneklem grubunda yer alan öğrenci sayısına bölünmesiyle bulunmuştur. Örneğin deprem sorularını 1972 öğrenci doğru yanıtlamıştır. Bu durumda deprem sorularının yüzde puan olarak ağırlığı $(1972 \times 4,359) / 511 = 16,82$ 'dir. Örnekte verilen işlem adımları testteki tüm sorularda uygulanmıştır.

Heyelan sorularına yönelik öğrencilerin genel başarı ağırlığı 8,56 iken, sel soruları başarı ağırlığı 6,76, erozyon soruları başarı ağırlığı 5,72, çığ soruları başarı ağırlığı 3,45 ve genel afet soruları başarı ağırlığı 6,59 olarak hesaplanmıştır. Öğrencilerin genel başarı durumuna bakıldığında ise toplam başarı puanının 47,89 olduğu hesaplanmıştır. Afet bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik yapılan afet bilgi düzeyi testinde yer alan deprem, heyelan, sel, erozyon, çığ ve genel afet düzeyine ilişkin başarı puanları hesaplanmıştır. Yapılan hesaplama sonucunda deprem başarı puanı 34,7, heyelan başarı puanı 17,4, sel başarı puanı 13, erozyon başarı puanı 13, çığ başarı puanı 8,7 ve genel afet başarı puanı 13 olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin genel başarı durumu ise 99,8 olarak bulunmuştur. Öğrencilerin afet bilgi testinde başarılarının yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum çoktan seçmeli soruların diğer soru türlerine göre daha kolay olmasından kaynaklanıyor olabilir. Yani birden fazla cevap içeren soru türlerinde öğrenciler kararsızlık yaşarken, çoktan seçmeli sorularda ise öğrenciler seçenekleri eleyerek doğru sonuca ulaşabilmektedir.

Cinsiyet Değişkenine Göre Afet Bilgi Düzeyi Arasında Anlamlı Farka İlişkin Bulgular
Örneklem grubunda yer alan öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre afet bilgi düzeyine ilişkin bulguları Tablo 14'te yer almaktadır.

Tablo 14. Cinsiyete göre katılımcıların afet bilgi düzeyinin karşılaştırılması

	Cinsiyet								Ki-kare testi	
	Kız				Erkek				X ²	p
	Evet		Hayır		Evet		Hayır			
f	%	f	%	f	%	f	%			
Sel, taşkın										
Hemen dışarı çıkıp suya bakarım.	33	13,8	207	86,2	41	15,1	230	84,9	,195	,658
İçeride kalır ve yetkililerden haber gelene kadar içeride beklerim.*	131	54,6	109	45,4	111	41,0	160	59,0	9,476	,002
Uyarılar için TV ve radyoyu dinlerim.*	68	28,3	172	71,7	81	29,9	190	70,1	,149	,699
Sel seviyesinden daha yüksek bir yere çıkıp beklerim.*	181	75,4	59	24,6	171	63,1	100	36,9	9,009	,003
Deprem										
Sarsıntı başlayınca hemen dışarı koşarım.	39	16,3	201	83,8	51	18,8	220	81,2	,579	,447
Güvenli bir alanda Çök-Kapan-Tutun pozisyonuna geçerim.*	204	85,0	36	15,0	196	72,3	75	27,7	12,026	,000
Evde emniyetli ve güvenli bir alanda kendimi koruma altına alırım.*	150	62,5	90	37,5	123	45,4	148	54,6	14,979	,000
Olduğum yerde kalırım ve sarsıntının bitmesini beklerim.	55	22,9	185	77,1	51	18,8	220	81,2	1,300	,254
Yangın										
En kısa yoldan binayı terk ederim.*	171	71,3	69	28,7	171	63,1	100	36,9	3,82	,031
Binanın en yüksek yerine çıkarım.	22	9,2	218	90,8	24	8,9	247	91,1	0,15	,903
Bulduğum odadaki kapıları kapatırım ve mümkünse kapı altlarını nemli bir bezle kapatırım.*	92	38,3	148	61,7	89	32,8	182	67,2	1,678	,195
Bütün kapı ve pencereleri açarım.	81	33,8	159	66,3	86	31,7	185	68,3	,235	,628
Fırtına ve hortum										
Hiçbir şey yapmadan fırtınanın bitmesini beklerim.	78	32,5	162	67,5	74	27,3	197	72,7	1,643	,200
En kısa yoldan dışarı çıkmaya çalışırım.	30	12,5	210	87,5	22	8,1	249	91,9	2,674	,102
Bütün pencereleri kapatırım.	156	65,0	84	35,0	131	48,3	140	51,7	14,35	,000
Binanın içinde kalırım.*	141	58,8	99	41,3	136	50,2	135	49,8	3,762	,032
Rüzgârın estiği yönün tersinde kalan, rüzgârdan korunaklı bir pencereyi açarım.*	57	23,8	183	76,3	76	28,0	195	72,0	1,219	,270

Heyelan, yer kayması										
Hemen dışarı çıkarım, mümkün olduğunca yukarı doğru koşarım.*	46	19,2	194	80,2	62	22,9	209	77,1	1,052	,305
Hemen dışarı çıkarım, mümkün olduğunca aşağı doğru koşarım.	54	22,5	186	77,5	63	23,2	208	76,8	,040	,841
Yetkililerden haber gelene kadar beklerim ve evden ayrılmam.	134	55,8	106	44,2	107	39,5	164	60,5	13,654	,000
İçerde kalırım ve sağlam eşyaların yanında Çök-Kapan-Tutun pozisyonunu alırım. *	74	30,8	166	69,2	87	32,1	184	67,9	,095	,758
Çığ										
Sabit kaya, ağaç gibi bir yere tutunmaya çalışırım.*	148	61,7	92	38,3	141	52,0	130	48,0	4,811	,028
Çığ akarken ağızımı kapatmaya çalışırım.	79	32,9	161	67,1	79	29,2	192	70,8	,845	,358
Akış esnasında mümkün olduğunca ayakta kalmaya çalışırım.	89	37,1	151	62,9	70	25,8	201	74,2	7,520	,006
Akış esnasında yüzme hareketi yaparak akan karım üstünde kalmaya çalışırım.*	61	25,4	179	74,6	63	23,2	208	76,8	,326	,568
Nükleer patlama (kimyasal sızıntı)										
Sızıntının olduğu yere bakarım sonra kendimi korurum.	73	30,4	167	69,6	79	29,2	192	70,8	,098	,755
Kimyasal madde ile karşılaşsam hemen imha ederim.	53	22,1	187	77,9	56	20,7	215	79,3	,153	,696
Bulduğum ortamda varsa nemli havlu ile burnumu kapatırım.*	148	61,7	92	38,3	134	49,4	137	50,6	7,685	,006
Yetkililerden haber gelene kadar bulunduğum yerde uygun bir şekilde beklerim. *	107	44,6	133	55,4	122	45,0	149	55,0	,010	,921

Tablo 14’te görüldüğü üzere, cinsiyete göre deprem, heyelan, sel, erozyon, çığ ve genel afet başarısının karşılaştırılmasına yönelik yapılan ki-kare analizi sonucunda cinsiyete göre “İçeride kalır ve yetkililerden haber gelene kadar içeride beklerim.*”, “Sel seviyesinden daha yüksek bir yere çıkıp beklerim. *”, “Güvenli bir alanda Çök-Kapan-Tutun pozisyonuna geçerim. *”, “Evde emniyetli ve güvenli bir alanda kendimi koruma altına alırım. *”, En kısa yoldan binayı terk ederim*”, “Bütün pencereleri kapatırım.”, “Binanın içinde kalırım*”, “Yetkililerden haber gelene kadar beklerim ve evden ayrılmam.”, “Sabit kaya, ağaç gibi bir yere tutunmaya çalışırım*”, “Akış esnasında mümkün olduğunca ayakta kalmaya çalışırım.”, “Bulduğum ortamda varsa nemli havlu ile burnumu kapatırım*” yanıtlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür (p<0,05).

Bu sonuca göre “İçeride kalır ve yetkililerden haber gelene kadar içeride beklerim.*” yanıtını veren öğrencilerin %54,6’sı kız ve %41’i ise erkektir. “Sel seviyesinden daha yüksek bir yere çıkıp beklerim. *” yanıtını veren öğrencilerin %75,4’ü kız ve %63,1’i ise erkektir. “Güvenli bir

alandaki Çök-Kapan-Tutun pozisyonuna geçirim. *” yanıtını veren öğrencilerin %85’i kız ve %72,3’ü ise erkektir. “Evde emniyetli ve güvenli bir alanda kendimi koruma altına alırım. *” yanıtını veren öğrencilerin %62,5’i kız ve %45,4’ü ise erkektir. “En kısa yoldan binayı terk ederim.*” yanıtını veren öğrencilerin %71,3’ü kız ve %63,1’i ise erkektir. “Bütün pencereleri kapatırım.” yanıtını veren öğrencilerin %65’i kız ve %48,3’ü ise erkektir. “Binanın içinde kalırım.*” yanıtını veren öğrencilerin %58,8’i kız ve %50,2’si ise erkektir. “Yetkililerden haber gelene kadar beklerim ve evden ayrılmam.” yanıtını veren öğrencilerin %55,8’i kız ve %39,5’i ise erkektir. “Sabit kaya, ağaç gibi bir yere tutunmaya çalışırım.*” yanıtını veren öğrencilerin %61,7’si kız ve %52’si ise erkektir. “Akış esnasında mümkün olduğunca ayakta kalmaya çalışırım.” yanıtını veren öğrencilerin %37,1’i kız ve %25,8’i ise erkektir. “Bulduğum ortamda varsa nemli havlu ile burnumu kapatırım.*” yanıtını veren öğrencilerin %61,7’si kız ve %49,4’ü ise erkektir. Elde edilen bulgularda cinsiyet değişkeni açısından 23 maddelik afet bilgi testinin 12 maddesinde anlamlı fark yokken 11 maddesinde kız öğrencilerin lehine anlamlı bir fark ortaya çıkmış olup kız öğrencilerin erkeklere kıyasla biraz daha yüksek düzeyde başarılı olduğu görülmektedir. Ancak afet türleri boyut (faktör) olarak ele alındığında cinsiyet değişkeni açısından kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Afet Bilgi Düzeyi Arasında Anlamlı Farka İlişkin Bulgular
Örnekleme grubunda yer alan öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıf düzeyi değişkenine göre afet bilgi düzeyine ilişkin bulguları Tablo 15’te yer almaktadır.

Tablo 15. Sınıf düzeyine göre katılımcıların afet bilgi düzeyinin karşılaştırılması

	Sınıf														Ki-kare testi			
	5. Sınıf				6. Sınıf				7. Sınıf				8. Sınıf				X ²	p
	Evet		Hayır		Evet		Hayır		Evet		Hayır		Evet		Hayır			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Sel, taşkın																		
M1	14	11,8	105	88,2	24	16,6	121	83,4	23	15,8	123	84,2	13	12,9	88	84,2	1,6	,656
M2	58	48,7	61	51,3	72	49,7	73	50,3	76	52,1	70	47,9	36	35,6	65	64,4	7,3	,064
M3	31	26,1	88	73,9	43	29,7	102	70,3	48	32,9	98	67,1	27	26,7	74	73,3	1,8	,607
M4	82	68,9	37	31,1	102	70,3	43	29,7	106	72,6	40	27,4	62	61,4	39	38,6	3,7	,291
Deprem																		
M1	10	8,4	109	91,6	30	20,7	115	79,3	27	18,5	78	77,2	23	22,8	78	77,2	9,8	,020
M2	92	77,3	27	22,7	118	81,4	27	18,6	121	82,9	25	17,1	69	68,3	32	31,7	8,6	,035
M3	70	58,8	49	41,2	84	57,9	61	42,1	80	54,8	66	45,2	39	38,6	62	61,4	11,6	,009
M4	33	27,7	86	72,3	27	18,6	118	81,4	29	19,9	117	80,1	17	16,8	84	83,2	4,9	,176
Yangın																		
M1	69	58,0	50	42,0	99	68,3	46	31,7	109	74,7	37	25,3	65	64,4	36	35,6	8,7	,034
M2	10	8,4	109	91,6	15	10,3	130	89,7	11	7,5	135	92,5	10	9,9	91	90,1	,86	,836
M3	52	43,7	67	56,3	54	37,2	91	62,8	48	32,9	98	67,1	27	26,7	74	73,3	7,5	,057
M4	38	31,9	81	68,1	54	37,2	91	62,8	56	38,4	90	61,6	19	18,8	82	81,2	12,4	,006
Fırtına ve hortum																		
M1	37	31,1	82	68,9	39	26,9	106	73,1	45	30,8	101	69,2	31	30,7	70	69,3	,79	,852
M2	16	13,4	103	86,6	16	11,0	129	89,0	8	5,5	138	94,5	12	11,9	89	88,1	5,4	,148
M3	74	62,2	45	37,8	91	62,8	54	37,2	78	53,4	68	46,6	44	43,6	57	56,4	11,3	,010
M4	64	53,8	55	46,2	84	57,9	61	42,1	81	55,5	65	44,5	48	47,5	53	52,5	2,7	,435
M5	29	24,4	90	75,6	36	24,8	109	75,2	53	36,3	93	63,7	15	14,9	86	85,1	14,8	,002
Heyelan, yer kayması																		
M1	27	22,7	92	77,3	33	22,8	112	77,2	30	20,5	116	79,5	18	17,8	83	82,2	1,10	,778
M2	30	25,2	89	74,8	34	23,4	111	76,6	35	24,0	111	76,0	18	17,8	83	82,2	1,96	,582
M3	61	51,3	58	48,7	68	46,9	77	51,4	71	48,6	75	51,4	41	40,6	60	59,4	2,7	,443
M4	28	23,5	91	76,5	51	35,2	94	64,8	49	33,6	97	66,4	33	32,7	68	67,3	4,76	,190
Çığ																		
M1	63	52,9	56	47,1	81	55,9	64	44,1	94	64,4	52	35,6	51	50,5	50	49,5	5,8	,121
M2	48	40,3	71	59,7	42	29,0	103	71,0	37	25,3	109	74,7	31	30,7	70	69,3	7,33	,062
M3	30	25,2	89	74,8	56	38,6	89	61,4	47	32,2	99	67,8	26	25,7	75	74,3	7,2	,066
M4	26	21,8	93	78,2	48	33,1	97	66,9	38	26,0	108	74,0	12	11,9	89	88,1	15,2	,002
Nükleer patlama (kimyasal sızıntı)																		
M1	51	42,9	68	57,1	43	29,7	102	70,3	39	26,7	107	73,3	19	18,8	82	81,2	16,2	,000

M2	31	26,1	88	73,9	38	26,2	107	73,8	26	17,8	120	82,2	14	13,9	87	86,1	8,07	,045
M3	68	57,1	51	42,9	89	61,4	56	38,6	86	58,9	60	41,1	39	38,6	62	61,4	14,5	,002
M4	50	42,0	69	58,0	67	46,2	78	53,8	71	48,6	75	51,4	41	40,6	60	59,4	2,08	,557

Tablo 15’te görüldüğü üzere, sınıf düzeyine göre deprem, heyelan, sel, erozyon, çığ ve genel afet başarısının karşılaştırılmasına yönelik yapılan ki-kare analizi sonucunda sınıf düzeyine göre “Sarsıntı başlayınca hemen dışarı koşarım.”, “Güvenli bir alanda çök-kapan-tutun pozisyonuna geçerim. *”, “Evde emniyetli ve güvenli bir alanda kendimi koruma altına alırım. *”, “En kısa yoldan binayı terk ederim. *”, “Bütün kapı ve pencereleri açarım.”, “Bütün pencereleri kapatırım.”, “Rüzgârın estiği yönün tersinde kalan, rüzgârdan korunaklı bir pencereyi açarım. *”, “Akış esnasında yüzme hareketi yaparak akan karın üstünde kalmaya çalışırım. *”, “Sızıntının olduğu yere bakarım sonra kendimi korurum.”, “Kimyasal madde ile karşılaşsam hemen imha ederim.” ve “Bulduğum ortamda varsa nemli havlu ile burnumu kapatırım.”yanıtlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Bu sonuca göre “Sarsıntı başlayınca hemen dışarı koşarım.” cevabına 5. sınıfların %8,4’ü, 6. sınıfların %20,7’si, 7. sınıfların %18,5’i ve 8. sınıfların %22,8’i evet yanıtını vermiştir. “Güvenli bir alanda Çök-Kapan-Tutun pozisyonuna geçerim. *” cevabına 5. sınıfların %77,3’ü, 6. sınıfların %81,4’ü, 7. sınıfların %82,9’u ve 8. sınıfların %68,3’ü evet yanıtını vermiştir. “Evde emniyetli ve güvenli bir alanda kendimi koruma altına alırım. *” cevabına 5. sınıfların %58,8’i, 6. sınıfların %57,9’u, 7. sınıfların %54,8’i ve 8. sınıfların %38,6’sı evet yanıtını vermiştir. “En kısa yoldan binayı terk ederim. *” cevabına 5. sınıfların %58’i, 6. sınıfların %68,3’ü, 7. sınıfların %74,7’si ve 8. sınıfların %64,4’ü evet yanıtını vermiştir. “Bütün kapı ve pencereleri açarım.” cevabına 5. sınıfların %31,9’u, 6. sınıfların %37,2’si, 7. sınıfların %38,4’ü ve 8. sınıfların %18,8’i evet yanıtını vermiştir.

“Bütün pencereleri kapatırım.” cevabına 5. sınıfların %62,2’si, 6. sınıfların %62,8’i, 7. sınıfların %53,4’ü ve 8. sınıfların %43,6’sı evet yanıtını vermiştir. “Rüzgârın estiği yönün tersinde kalan, rüzgârdan korunaklı bir pencereyi açarım. *” cevabına 5. sınıfların %24,4’ü, 6. sınıfların %24,8’i, 7. sınıfların %36,3’ü ve 8. sınıfların %14,9’u evet yanıtını vermiştir. “Akış esnasında yüzme hareketi yaparak akan karın üstünde kalmaya çalışırım.*” cevabına 5. sınıfların %21,8’i, 6. sınıfların %33,1’i, 7. sınıfların %26’sı ve 8. sınıfların %11,9’u evet yanıtını vermiştir. “Sızıntının olduğu yere bakarım sonra kendimi korurum.” cevabına 5. sınıfların %42,9’u, 6. sınıfların %29,7’si, 7. sınıfların %26,7’si ve 8. sınıfların %18,8’i evet yanıtını vermiştir. “Kimyasal madde ile karşılaşsam hemen imha ederim.” cevabına 5. sınıfların %26,1’i, 6. sınıfların %26,2’si, 7. sınıfların %17,8’i ve 8. sınıfların %13,9’u evet yanıtını vermiştir. “Bulduğum ortamda varsa nemli havlu ile burnumu kapatırım.*” cevabına 5. sınıfların %57,1’i, 6. sınıfların %61,4’ü, 7. sınıfların %58,9’u ve 8. sınıfların %38,6’sı evet yanıtını vermiştir. Elde edilen bulgularda 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin afetlere yönelik başarılarının başarı seviyesinin üstünde olduğu, ancak 8. sınıf öğrencilerin ise başarı seviyesinin altında olduğu belirlenmiştir. 5. sınıf öğrencileri tüm sınıflara kıyasla bazı afetlerde daha yüksek başarı gösterirken, genel olarak 5. sınıf öğrencileri 8. sınıf öğrencilerinden daha başarılı olmuştur.

TARTIŞMA VE SONUÇ

SBDÖP ve SBDK’nin afet konu ve kazanımları bağlamında ortaokul öğrencilerinin afet bilgisinin ve farkındalığının değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu araştırmanın sonuçlarına, araştırmanın alt amaçlarının sırası dikkate alınarak aşağıda yer verilmektedir.

Araştırmanın birinci alt amacına ilişkin olarak örneklem grubunda yer alan öğrencilerin afetler konusunda daha önceden eğitim aldığı ancak afetler ve afetlerin zararlarını azaltma hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları, bu nedenle de afet konusunda eğitim almak istedikleri tespit edilmiştir. Okullarda afetler hakkında öğrencilere yeterince bilgi verilmemesi veya doğal afetler esnasında yapılması gereken davranışlara yönelik tatbikatlar (simülasyonlar, uygulamalar vb.) yapılmaması veya yeterince yapılmaması bu sonucun ortaya çıkmasına etki etmiş olabilir. Ayrıca örneklem grubunda yer alan öğrencilerin yarısının okul içinde yarısının ise okul dışında afet eğitimi aldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Konuyla ilgili yapılan araştırmalar bu sonuçları destekler niteliktedir. Nitekim Nalkıran ve Karamustafaoğlu (2020) tarafından yapılan bir çalışmanın sonucunda afet eğitiminin sadece okulda değil, okul dışında da olabileceği ve okul dışı öğrenme ortamlarının afet eğitiminde önemli, eğlenceli, bilgilendirici, ilgi çekici ve bilgilerin kalıcı olabileceği tespit edilmiştir. Bu sonucu destekler nitelikte olan Köstekçi ve Üstünyer (2024) tarafından yapılan başka bir çalışmada Hayat Bilgisi ve SBDÖP’de birbirine benzer şekilde dolaylı veya doğrudan afet eğitimi konularına daha fazla yer verildiği tespit edilmiştir. Öte yandan, yine birinci alt amaca ilişkin olarak bu araştırmadan elde edilen bulgular, öğrencilerin afetler hakkında bilinçlendirilmesi afetlerin sebep olacağı can ve mal kayıplarının azalmasında etkili olabileceğini düşündükleri sonucunu ortaya koymuştur. Ayrıca, öğrencilerin afet çantası hazırlamasının ve bulundurmasının olası bir afetin vereceği zararlardan korunma açısından faydalı olduğunu düşünmesi, deprem çantası konusunda eğitim aldıklarını göstermektedir. Birinci alt amaca ilişkin olarak afetin psikolojik etki algısının yüksek olduğu, örneklem grubunun afet olaylarını duyduğunda veya afet olayları konuşulduğunda üzüntü veya korku hissettikleri tespit edilmesine rağmen herhangi bir afet tehlikesi yaşandığında bu afetin psikolojik etkileriyle (korku, üzüntü, depresyon vb.) mücadele etme psikolojisine sahip olduğu sonucu da ortaya çıkmıştır. Alan yazınında bu sonuçları destekleyici çalışma sonuçları yer almaktadır. Konuyla ilgili olarak Kara (2108) ve Taşkın (2020) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları arasında afetlerle ilgili konuşulduğunda ortaokul öğrencilerin yarısından fazlasının rahatsızlık hissettiği, çok yüksek bir kısmının da aklına afet geldiğinde üzüntü duyduğu ve kaygı yaşadığı yer almaktadır. Araştırmanın depremle ilgili sonucuna ise Değirmenci vd. (2019) çalışmasının sonucunda yer aldığı gibi, ders kitaplarında genellikle ülkemizde ve dünyada sıklıkla görülen afet türlerine yer verildiği, bu afet türleri içerisinde depreme daha fazla vurgu yapıldığı etki etmiş olabilir. Öte yandan Bartın Savran ve Çetin (2024) tarafından yapılan bir çalışma sonucunda da yer aldığı üzere, özellikle Türkiye’de yaşanan depremler sonucunda, doğal afetlerin önemi günden güne artmakta ve bu afet türü SBDÖP’ye ve SBDK’ye daha fazla yansıtılmaktadır.

Öte yandan “Afet öncesi, sırası ve sonrasına yönelik gerekli hazırlıkları yapar” kazanımını “Afet ve acil durum aile planı hazırlatılır. Planda; afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gerekenler listelenir. Planın aileye özgü bölümlerinin (toplanma alanının kararlaştırılması, acil durumda bilgi verilecek kişilerin belirlenmesi vb.) evde aile ile birlikte tamamlanması teşvik edilir. Afet ve acil durum çantası hazırlatılır.” şeklinde açıklanmaktadır. “Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular.” ve “Afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.” kazanımları “Afet sonrasında toplumsal güç birliğinin önemi vurgulanır. Afet sonrasında toplumun farklı kesimleri (kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, belediyeler, kolluk kuvvetleri, sağlık ve eğitim çalışanları vb.) arasındaki koordinasyon, birlik ve yardımlaşmanın toplumsal güç birliği ve afet sonrası iyileşmedeki etkisi üzerine örnekler verilir.” şeklinde izah edilmektedir. “Arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir.” kazanımı ise “Küresel iklim değişimi, doğa kaynaklı afetler, açlık, terör ve göç konuları ele alınacaktır.” olarak açıklanmaktadır (MEB, 2023). Yukarıda 2023 SBDÖP’te afet bilici ve eğitimiyle ilgili yer alan

birçok kazanım afet, afet bilinci, afet farkındalığı, afet eğitimi konusunda öğretim programlarının hem önceki öğretim programlarıyla ilişkisini hem de önceki öğretim programlarına göre daha kapsayıcı olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmanın ikinci alt amacına ilişkin olarak afet sürecinde yapılması gereken davranışlara yönelik bilgi ve farkındalık bakımından örneklem grubunda yer alan öğrencilerin çoğunluğunun sel ve taşkın, deprem, yangın, fırtına ve hortum, nükleer patlama esnasında (sürecinde) doğru davranışlar; heyelan ve yer kayması esnasında ise yanlış davranışlar sergilediği veya sergileyebileceği tespit edilmiştir. Başka bir deyişle heyelan ve yer kayması dışında diğer afet türleri sürecinde yapılması gereken davranışlara yönelik bilgi ve farkındalık bakımından örneklem grubunun kendilerini yeterli gördüğü ortaya çıkmıştır. Kara (2018) ve Taşkın (2020) tarafından ortaokul öğrencileri üzerinde yapılan çalışmaların sonucunda, ortaokul öğrencilerin afet esnasındaki davranışları orta ve üstü düzeyde bildiklerini göstermektedir. Bu durumda, araştırmaların sonuçlarının birbiriyle örtüştüğü söylenebilir.

Araştırmanın üçüncü alt amacında yer alan afet bilgi düzeyine ilişkin olarak örneklem grubunun toplam başarı puanı aritmetik ortalamasının yüz üzerinden yaklaşık elli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Diğer bir deyişle örneklem grubunda yer alan öğrencilerin afet bilgisi başarı düzeyi ortalama bir değerdedir. Bu durumda öğrencilerin afet bilgi bakımında önemli düzeyde kazanım kayıplarına sahip olduğu diğer bir deyişle öğrencilerin afet bilgi düzeylerinin yüksek olmadığı söylenebilir. Bu sonuç, araştırmanın birinci alt amacı içerisinde yer alan öğrencilerin yarısından fazlasının afetlerle ilgili eğitim almak istemesi sonucuyla birbirini desteklemektedir. Öğrencilerin akademik başarısı üzerinde öğretim ve öğrenme stilleri, modelleri, stratejileri, yöntemleri, teknikleri vb. birçok faktör etki etmektedir (Yeşilyurt, 2019a; 2019b; 2019c; 2021). Dolayısıyla bu değişkenlerin uygun bir şekilde kullanılmaması da bu sonucun ortaya çıkmasına etki etmiş olabilir. Öte yandan afet türleri bakımından öğrencilerin bilgi düzeyinin hiyerarşik olarak sel, heyelan, deprem, erozyon ve çığ şeklinde sıralandığı tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlar alan yazınında yer alan birçok araştırmanın sonuçlarıyla paralellik sergilemektedir. Kara (2018) ve Taşkın (2020) tarafından ortaokul öğrencileri üzerinde yapılan çalışmanın sonuçları arasında öğrencilerin afetler ile ilgili bilgi düzeylerinin orta düzeyde olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre verilen afet eğitimlerinin ve ders kitaplarında yer alan afetlerle ilgili konuların Türkiye'deki öğrencilerin bilgi düzeylerine etkisinin genel olarak birbirine yakın olduğu düşünülmektedir. Benzer sonuç yükseköğretim öğrencileri için de geçerlidir. Yapılan çalışmalar üniversite öğrencilerin de afet bilinç algılarının orta düzeyde, afetlere ilişkin farkındalık düzeylerinin ise düşük olduğunu göstermektedir (Dikmenli & Yakar, 2019; Gümüş Şekerci vd., 2023; Özkazanç & Yüksel, 2015). Bütün bu sonuçlar, öğrencilerin afete hazırlık ile temel afet bilinç ve farkındalık eğitimini almalarının gerekli olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın dördüncü alt amacına ilişkin olarak cinsiyet değişkenine öğrencilerin afet bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Diğer bir deyişle cinsiyete göre öğrencilerin deprem, heyelan, sel, erozyon, çığ ve genel afet başarısının birbirine yakın olduğu ve aralarında anlamlı farkın bulunmadığı, kız ve erkek öğrencilerin deprem, heyelan, sel, erozyon, çığ ve genel afet başarı düzeylerinin birbirine yakın olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuç Karakuş ve Önger (2017) tarafından yapılan çalışma sonucuyla örtüşmektedir. İlgili çalışma, sekizinci sınıf öğrencilerinin afet ve afet eğitimi kavramı hakkındaki anlama düzeylerini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin afet ve afet eğitimi kavramı hakkındaki anlama düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılığın ortaya çıkmadığı görülmüştür. Benzer bir sonuç da Taşkın (2020) tarafından yapılan

çalışmadan elde edilmiş olup ortaokul öğrencilerinin cinsiyet ile afet bilgi puanları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Bu sonuçların elde edilmesinin nedenini, afet konusunda kız ve erkek öğrencilerin aynı eğitimlere tabi tutulması oluşturabilir.

Araştırmanın beşinci alt amacına ilişkin olarak sınıf düzeyi değişkenine göre sel-taşkın ile heyelan-yer kayması afet türlerine ilişkin öğrencilerin afet bilgi düzeyi arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Ancak deprem, yangın, fırtına ve hortum, çığ, nükleer patlama/kimyasal sızıntı afet türlerine ilişkin öğrencilerin afet bilgi düzeyi arasında anlamlı fark ortaya çıkmıştır. Bu anlamlı farklılığın, altıncı ve yedinci sınıfların lehine olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç alan yazınında yer alan birçok araştırmanın sonucuyla genel olarak örtüşmektedir. Nitekim Solmaz ve Kaymak (2012) doğal afet eğitimi ve bilincine yönelik altıncı sınıf öğrencilerinin yeteri kadar bilgi düzeyine sahip olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçların ortaya çıkmasında temel nedenin Değirmenci vd. (2019) tarafından yapılan bir çalışmasının sonuçları arasında yer aldığı gibi, ders kitaplarında afet eğitime yönelik aktif uygulamaların sınırlı kalması etki etmiş olabilir. Çünkü bu gerekçeyi doğrulayan başka çalışma sonuçları da bulunmaktadır. Örneğin, Şulek ve Aktın (2023) çalışmasında SBDK'ler incelenmiş olup dördüncü ve beşinci sınıf düzeylerinde doğal afet kavramlarına genel olarak yer verildiği ancak altıncı ve yedinci sınıf düzeylerinde ise yeni ele alınan bir doğal afet türü olmadığı sürece ilgili kavram tanımlarına yer verilmediği görülmüştür. Nitekim bu sonuç Şulek ve Aktın (2023) tarafından yürütülen araştırmanın sonucuyla da örtüşmektedir. İlgili araştırmada, 2018 SBDÖP ile 4., 5., 6. ve 7. sınıf SBDÖP'de altıncı sınıf düzeyindeki afet eğitime ilişkin kazanımların yeterli olmadığı, SBDK'lerde ise özellikle dördüncü ve beşinci sınıf kitaplarında afet türlerine dair içerik, görsel materyal ve kavramsal soruların daha fazla dâhil edildiği ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar, ders kitaplarında en fazla deprem olmak kaydıyla doğal afetlere her sınıf düzeyinde yer verilse de altıncı ve yedinci sınıflarda bu durumun daha sınırlı olduğunu göstermektedir. Benzer bir şekilde ders kitaplarında yer alan değerlendirme sorularında doğal afetle ilgili sorulara dördüncü ve beşinci sınıflarda yer verilmesine rağmen altıncı ve yedinci sınıflarda ise yer verilmediği görülmektedir (Sarıkoca & Topçu, 2024). Alan yazınında bu sonucu destekleyen başka çalışmalar da bulunmaktadır (Başbüyük & Pala, 2023; Kopuz vd., 2024).

Afet eğitimi, günümüzde bir toplumun afetlere karşı hazırlıklı olmasının ve toplumun güvenliğini sağlamanın en önemli unsurlarından biridir. Türkiye, yıkıcı etkileri olan afetlere sık sık maruz kalmaktadır. Dolayısıyla afetlere karşı toplumun her üyesinin bilgi sahibi olması ve bu konuda duyarlı olması hayati önem taşımaktadır. Özellikle gelecek nesillerin afet okuryazarlığı seviyesinin yükseltilmesi Türkiye'nin afetlere karşı daha dirençli hale gelmesine yardımcı olabilir. Öğrencilerin afet öncesi, afet anı ve afet sonrası için gerekli bilgiyi edinmeleri ve davranış kazanmaları, afetlere karşı duyarlı bir toplumun oluşturulmasına katkı sağlamaktadır. Bu doğrultuda afet eğitimi, afetler hakkında teorik bilgi vermekten daha fazlasını içermelidir. Dolayısıyla öğrenilen bilgi ve becerilerin özümsemekle davranışlara dönüşmesi teşvik edilmelidir. Bunun yanında afet eğitiminin sadece fiziksel güvenlikle ilgili olmadığı unutulmamalıdır. Afet eğitiminde psikolojik ve sosyal güvenlik konularına da yer verilmesi gerekmektedir. Türkiye'de afet eğitiminde önemli düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler yoluyla afet kavramıyla ilgili kazanımların ilkökul ve ortaokul derslerine dâhil edilmesi sağlanmıştır. 2018 yılında uygulamaya konulan öğretim planıyla Hayat Bilgisi, Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler, Matematik, İngilizce, Görsel Sanatlar ile Teknoloji Tasarım derslerinde toplamda 37 adet afet kazanımı yer almaya başlamıştır. Güncel olan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında ise "Afet öncesi, sırası ve sonrasına yönelik gerekli hazırlıkları yapar.", "Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular.", "Afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar." ve "Arkadaşlarıyla birlikte

küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir.” kazanımlarının yer alması afet ve afet eğitimi konusundaki kararlılığı ve önemi göstermektedir. Bu durum afetlere ilişkin duyarlılığın, bilincin, farkındalığın yükselmesine katkı sunabilir.

Araştırmanın genel amacı dikkate alındığında, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının ve Sosyal Bilgiler ders kitaplarının afet konu ve kazanımları bağlamında ortaokul öğrencilerinin afet bilgisinin ve farkındalığının orta düzeyde sahip olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkenine öğrencilerin afet bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Ancak sınıf düzeyi değişkenine göre deprem, yangın, fırtına ve hortum, çığ, nükleer patlama/kimyasal sızıntı afet türlerine ilişkin öğrencilerin afet bilgi düzeyi arasında anlamlı fark bulunmuştur.

KAYNAKÇA

- Açıl, Ö., Güvenç, H., Hayta, A., & Kılıç, S. (2020). *7. sınıf ortaokul Sosyal Bilgiler ders kitabı*. MEB Yayınları.
- AFAD (2018). *Türkiye'de afet yönetimi ve doğa kaynaklı afet istatistikleri*. <https://www.afad.gov.tr>
- AFAD (2023). *Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü*. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>
- AFAD (2025). *Afet türleri*. <https://www.afad.gov.tr/afet-turleri>
- Balcı, A. (2011). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeleri*. Pegem A Yayıncılık.
- Bartın Savran, C., & Çetin, T. (2024). Tarihsel bağlamda sosyal bilgiler öğretim programlarında doğal afet kavramının incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 28(3), 838-851. <https://doi.org/10.20296/tsadergisi.1420504>
- Başıbüyük, A., & Pala, Ş. M. (2023). Hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve coğrafya dersi öğretim programları kazanımlarının afet eğitimi açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 184-197. <https://doi.org/10.17556/erziefd.1063242>
- Birinci Konur, K., Sezen Vekli, G., Şeyihoğlu, A., Tekbıyık, A., & Kartal, A. (2023). Afet eğitimi ve disiplinlerarası öğretim: Öğretmenler ne düşünüyor? *Afet ve Risk Dergisi*, 6(2), 575-596. <https://doi.org/10.35341/afet.1247735>
- Bulut, A. (2023). Bireylerin afet okuryazarlığı düzeylerini etkileyen faktörlerin sıralı lojistik regresyon analizi ile incelenmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(3), 691-709. <https://doi.org/10.35341/afet.1297045>
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2017). *Nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi*. Edam.
- Çelik, A. A., & Gündoğdu, K. (2022). Öğretmenlerin afete hazırlık düzeyleri ile ilkökullardaki afet eğitimi uygulamalarına yönelik görüşleri. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 77-112. <https://doi.org/10.31463/aicusbed.1057401>
- Değirmenci, Y., Kuzey, M., & Yetişensoy, O. (2019). Sosyal bilgiler ders kitaplarında afet bilinci ve eğitimi. *E-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 33-46. <https://doi.org/10.30900/kafkasegt.591345>
- Dikmenli, Y., & Yakar, H. (2019). Öğretmen adaylarının afet bilinci algı düzeylerinin incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 386-416.
- Evirgen, Ö. F., Özkan, J., & Öztürk, S. (2020). *5. sınıf ortaokul Sosyal Bilgiler ders kitabı*. MEB Yayınları.
- Gezer, U., & Aksu, E. O. (2022). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(4), 400-408. <https://doi.org/10.52835/19maysbd.1224027>
- Gümüş Şekerci, Y., Ayvazoğlu, G., & Çekiç, M. (2023). Üniversite öğrencilerinin temel afet bilinci ve farkındalık düzeylerinin saptanması. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(1), 74-81. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.1136227>
- Güngör, M. & Bulut, Y. (2008). Ki-Kare testi üzerine. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 7(1), 84-89.

- Gürbüz, İ. E., & Karadeniz, V. (2021). 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin doğal afetler konusu üzerine coğrafi bilgi yeterliklerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 5(1), 17-45. <https://doi.org/10.38015/sbyy.866927>
- Kara, İ. (2018). *Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin afet farkındalıkları: Niksar, Erbaa, Taşova ilçeleri örneği* [Yüksek lisans tezi] Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Karaca, Ö. F. (2022). *Afet konularının sosyal bilgiler ders kitaplarına yansımalar* [Yüksek lisans tezi] Aksaray Üniversitesi.
- Karakuş, U., & Önger, S. (2017). 8. sınıf öğrencilerinin doğal afet ve afet eğitimi kavramını anlama düzeyleri. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(6), 482-491. doi:<http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v6i6.1247>.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kayış, A. (2006). Güvenirlilik analizi. Ş. Kalaycı (Ed.), *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri içinde* (s. 403-424). Asil Yayın Dağıtım.
- Kopuz, B., Bekdemir, Ü., & Yılmaz, A. (2024). Sosyal bilgiler ders kitaplarında doğal afet ile ilgili konular ve bu konuların öğretiminin önemi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(30), 358-380. <https://doi.org/10.38155/ksbd.1355236>
- Kotan, H. (2024). Ders kitaplarında yer alan afet eğitimi konularının incelenmesi. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 11(107), 905-919. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11404168>
- Köstekçi, E., & Üstünyer, Ç. (2024). Güncellenen hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında afetler konularının yer alma durumunun incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 27-40.
- MEB (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf>
- MEB (2023). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2023428142532575-2023_sosyal_bilgiler.pdf
- Meydan, A. (2023). Afet yönetiminde coğrafya eğitiminin önemi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 9(2), 101-129. <https://doi.org/10.47615/issej.1308208>
- Nalkıran, T., & Karamustafaoglu, O. (2020). Doğal afetler konusunun okul dışı öğrenme ortamında öğretimi: AFAD gezisi. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 9(2),91-113.
- Öcal, A., Çakır, U., & Özelmacı, Ş. (2016). İlkokul ve ortaokul ders programlarında afetten korunma ve güvenli yaşam. *Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 71-83.
- Özgen, N., Ünal, E., & Bindak, R. (2011). Öğretmen adaylarının doğal afet konusuna yönelik “etkili öğrenme biçimleri”nin belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 12(4), 303-323.
- Özkazanç, S., & Yüksel, U.D. (2015). Evaluation of disaster awareness and sensitivity level of higher education students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 197(2015), 745-753. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.07.168>
- Ritchie, H., Rosado, P., & Roser, M. (2022). *Natural disasters*. <https://ourworldindata.org/natural-disasters>
- Sapsağlam, Ö. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarında doğal afet farkındalığı. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(1), 283-295. <https://doi.org/10.7822/omuefd.517081>
- Sarıkoça, E., & Topçu, E. (2024). Sosyal bilgiler ve doğal afetler. *Temel Eğitim Dergisi*, (21), 57-69.
- Solmaz, F., & Kaymak, F. (2012). İlköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin sel kavramıyla ilgili kavram yanılgıları. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 2(2), 137-147.
- Soydan, E., & Alpaslan, N. (2014). Medyanın doğal afetlerdeki işlevi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, (7),53-64.
- Şulek, N., & Aktın, K. (2023). Sosyal bilgiler eğitiminde doğal afetler. *Uluslararası Sosyal Bilimlerde Mükemmellik Arayışı Dergisi*, (5),68-82.

- Tanrıöğen, A. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Taşkın, H. (2020). *Ortaokul yedinci sınıf öğrencilerinin afet bilgi düzeyleri ve farkındalıkları: Sapanca örneği* [Yüksek lisans tezi] Bezmialem Vakıf Üniversitesi.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Nobel Yayınları.
- Turan, İ., & Kartal, A. (2012). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin doğal afetler konusu ile ilgili kavram yanılgıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 67-81.
- UNDRR (2021). *Disaster risk reduction and education: A global review*. United Nations Office for Disaster Risk Reduction. <https://www.undrr.org/publication/undrr-annual-report-2021>
- UNESCO (2024). *Education for sustainable development and disaster preparedness*. UNESCO Publishing. <https://www.unesco.org/en/sustainable-development/education/need-know>
- Yeşilyurt, E. (2019a). Eklemeli bir bakışla öğretim yöntem ve teknik seçimini etkileyen faktörler. *Turan-Sam Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 11(43), 57-64. <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>
- Yeşilyurt, E. (2019b). Öğretim durumları modeli: Kuramsal temelleri bağlamında kapsamlı bir derleme çalışması. *Turkish - Studies Educational Sciences*, 14(5), 2767-2785. <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.38895>
- Yeşilyurt, E. (2019c). Değerler eğitimine uygunluğu açısından öğretim yöntem ve tekniklerinin incelenmesi: Bir derleme çalışması. *EKEV Akademi Dergisi*, 23(77), 121-146.
- Yeşilyurt, E. (2021). Öğrenme stratejileri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(Eğitim Bilimleri Özel Sayısı), 5116-5139. <https://doi.org/10.26466/opus.901943>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, C., Kaplan, F., Kuru, H., & Yılmaz, M. (2020). *6. sınıf ortaokul Sosyal Bilgiler ders kitabı*. S. Elmacı & M. Beldağ (Eds.). MEB Yayınları.
- Yılmaz, S. (2022). *2020'de Türkiye ve dünyada en sık görülen doğal afetler*. <https://tata.org.tr/afet/afet-yazi-dizisi/2020de-turkiye-ve-dunyada-en-sik-gorulendogalafetler/>

EXTENDED ABSTRACT

Evaluation of Middle School Students' Disaster Knowledge and Awareness

Natural disasters directly affect human life, social order, and environmental balance. Disasters threaten the safety of individuals and communities with their destructive effects. Disasters such as earthquakes, floods, landslides, avalanches, fires, droughts, and storms are common occurrences both around the world and in Turkey. Disasters have been classified in various ways in the literature. There are different types of disasters. Disasters are generally classified by individuals or institutions according to their source. It is not possible to prevent disasters from occurring, but it is possible to reduce their damage. The first step in this process is disaster awareness education. Disaster education can instill risk awareness, preparedness, and proper response habits in individuals. This situation enables them to protect both themselves and their surroundings. The main curriculums related to disaster education are the Life Skills Curriculum at the elementary school level, the Social Studies Curriculum at the middle school level, and the Geography Curriculum at the high school level. Research on disaster education in the literature generally focuses on a specific type of disaster or on the views of students or teachers. There are several studies in the literature with similar or related objectives. However, the adequacy, applicability, and level of behavioral change in students regarding disaster-related learning outcomes in the Social Studies Curriculum have not been adequately evaluated. On the other hand, there are only a few pieces of research on how appropriate disaster-themed activities in textbooks are for students' age levels, how teachers use them, and what level of knowledge these activities give students. Differently from other studies, in this study student achievements are evaluated related to the natural disasters learning area in the Social Studies Curriculum and Social Studies textbooks. This study was conducted to evaluate middle school students' knowledge and awareness of disasters. A descriptive survey model was used to implement this research, which was based on a quantitative research approach. The sample group for the study consists of 511 middle school students attending five different middle schools in the Kumluca region of Antalya province during the 2024-2025 academic year. The Disaster Awareness and Knowledge Level Questionnaire was used as a data collection instrument. The Disaster Awareness and Knowledge Level Questionnaire includes factors aimed at determining disaster awareness as well as factors aimed at measuring disaster knowledge. Frequency, percentage, overall success determination, and chi-square tests were used in the analysis of the data. Regarding the first sub-objective of the study, it was determined that the students in the study group had previously received education on disasters but did not have sufficient knowledge about disasters and disaster damage mitigation, and therefore wanted to receive education on the subject of disasters. In addition, it was found that half of the students received disaster education at school and half outside of school. According to the findings, if students are informed about disasters, the loss of life and material damage caused by disasters can be reduced. In addition, it has been determined that students believe that preparing and carrying an emergency bug-out bag is beneficial in terms of protecting themselves from the damage that a possible disaster may cause. With regard to the first sub-objective, it was found that students had a high perception of the psychological impact of disasters. It was found that students felt sadness or fear when they heard about or discussed disaster events. On the other hand, it was also determined that students had the psychological capacity to cope with the psychological effects of disasters when they experienced any disaster risk. Regarding the second sub-objective of the study, it was determined that students had knowledge and awareness of the behaviors that should be exhibited during a disaster. In other words, it was determined that the majority of students exhibited appropriate behaviors during floods,

earthquakes, fires, storms, tornadoes, and nuclear explosions, but exhibited inappropriate behaviors during landslides and ground movements. It has been found that students consider themselves sufficiently informed and aware of the necessary actions to take during other types of disasters, apart from landslides and ground movements. The third sub-objective of the research determined that the arithmetic mean of the total success score of the working group regarding disaster knowledge was around fifty out of a hundred. In other words, the disaster knowledge success level of the students in the working group was average. This result shows that students have significant losses in terms of disaster knowledge. Regarding the fourth sub-objective of the study, no statistically significant difference was found between students' disaster knowledge levels in terms of gender. In other words, it was concluded that the success levels of female and male students in earthquakes, landslides, floods, erosion, avalanches, and general disasters were similar. With regard to the fifth sub-objective of the research, no significant difference was found between students' disaster knowledge levels regarding flood and landslide-landslide disaster types according to the class level variable. However, there was a significant difference in students' knowledge of disasters such as earthquakes, fires, storms, tornadoes, avalanches, nuclear explosions, and chemical spills. This significant difference was found to be in favor of sixth and seventh graders. Students acquiring the necessary knowledge about disasters contributes to the creation of a disaster-aware society. In this regard, disaster education should involve more than just providing theoretical knowledge about disasters. Therefore, the transformation of knowledge and skills into behavior should be encouraged.

International Journal of New Approach in Social Studies

Makale Bilgileri:	Ortaokul Öğrencilerinin Afet Bilgisinin ve Farkındalığının Değerlendirilmesi
Makale Türü:	Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi:	07.08.2025
Kabul Tarihi:	07.11.2025
Yayın Tarihi:	30.12.2025
Sorumlu yazar	Etem Yeşilyurt / etemesilyurt@gmail.com
Değerlendirme:	Çifti Taraflı Kör Hakemlik
Etik Beyan:	* Bu çalışma Etem Yeşilyurt danışmanlığında Temmuz 2025 tarihinde tamamladığımız “Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Ders Kitapları Doğal Afetler Öğrenme Alanına İlişkin Öğrenci Kazanımlarının ve Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirmesi” başlıklı yüksek lisans tezi esas alınarak ve geliştirilerek hazırlanmıştır. * Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması:	Yapıldı / iThenticate
Etik Kurul Kararı:	Bu araştırma, Akdeniz Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 19/12/2024 tarihli 536 sayılı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.
Katılımcı Rızası:	Katılımcılardan Gönüllü Katılımcı Olur Formu alınmıştır.
Mali Destek:	Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.
Çıkar Çatışması:	Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.
Yazar Katkısı	Bütün yazarlar eşit katkıda bulunmuşlardır.
Telif Hakları & Lisans:	Dergi, dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptir ve çalışmaları Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License altında yayımlanmaktadır.